

Elogi de la paraula i altres escrits

Joan Maragall

Elogi de la paraula

Senyors:

Quina glòria per a mi haver arribat a seure en aquest lloc i ésser el primer d'alçar la veu en l'anyada! I doncs, ¿tant m'estimeu que us fes goig per a presidir tota la companyia? Jo vull correspondre al vostre amor i a la dignitat que ell tot sol em concedia, parlant-vos del nostre amor comú a la raó d'ésser d'aquesta casa, fent-vos l'Elogi de la Paraula.

Diu Ramon Llull: "Tot quant hom pot sentir amb els cinc senys corporals, tot és meravella; mes car hom les coses sovint sent corporalment, per això no se'n meravella. Això mateix esdevé de totes les coses espirituals que hom pot membrar o entendre."

Doncs jo crec que la paraula és la cosa més meravellosa d'aquest món perquè en ella s'abracen i es confonen tota la meravella corporal i tota la meravella espiritual de la Naturalesa.

Sembla que la terra esmerci totes les seves forces en arribar a produir l'home com a més alt sentit de si mateixa; i que l'home esmerci tota la força del seu ésser en produir la paraula.

Mireu l'home silenciós encara, i us semblarà un ésser animal més o menys perfecte que els altres. Però poc a poc les seves faccions van animant-se, un començament d'expressió il·lumina els seus ulls d'una llum espiritual, els seus llavis es mouen, vibra l'aire amb una varietat subtil i aquesta vibració material, materialment percebuda del sentit, porta en el seu si aquesta cosa immaterial desvetlladora de l'esperit: la idea!

Com! Sentireu la remor del vent i el soroll de l'aigua i l'eixordament del tro, deixant en vostre esperit una gran vaguetat de sentiment, ¿i n'hi haurà prou amb que un nin menut que es fa sentir només de molt a prop, diga suaument: "Mare", perquè, oh, meravella!, tot el món espiritual vibri vivament en el fons de les vostres entranyes? Un subtil moviment de l'aire us fa present la immensa varietat del món, i alça en vosaltres el fort pressentiment de l'infinit desconegut.

Oh!, quina cosa més sagrada! Diu sant Joan: "En el principi era la paraula, i la paraula estava en déu": i diu que per ella foren fetes totes les coses; i que la paraula es féu carn i habità en nosaltres. Quin abisme de llum, Déu meu!

Amb quin sant temor, doncs, no hauríem de parlar! Havent-hi en la paraula tot el misteri i tota la llum del món, hauríem de parlar com encantats, com enlluernats. Perquè no hi ha mot, per ínfima cosa que ens representi, que no hagi nascut en una llum d'inspiració, que no reflecteixi quelcom de la llum infinita que infantà el món. ¿Com podem parlar fredament i en tanta abundància? Per això ens escoltem els uns als altres comunament amb tanta indiferència; perquè l'habitud del massa parlar i del massa sentir ens enterboleix el sentiment de la santedat de la paraula. Hauríem de parlar molt menys i sols per un fort anhel d'expressió: Quan l'esperit s'estremeix de plenitud i les paraules brollen, com les flors en la primavera una a una, i no pas en totes les branques, sinó com a sort d'una branca. Quan una branca ja no pot més de la primavera que té a dintre, entre les fulles abundants brolla una flor com expressió meravellosa. ¿No veieu en la plenitud de les plantes l'admiració d'haver florit? Així nosaltres quan brolla en nostres llavis la paraula vertadera.

¿No heu sentit mai els enamorats com parlen? Semblen uns encantats que no saben el que es diuen. Fan un parlar tot trencat, entre la llum abundant de les mirades i la plenitud del pit bategant. I així les seves paraules són com flors. Perquè, abans l'amor no parla, quin bull de vida en totes les branques del sentit! quin voler dir els ulls!... i quan s'encreuen ardents les mirades, quin silenci! ¿No us heu trobat mai en un bosc molt gran, amb aquella quietud plena de vida que sembla una adoració de tota la terra? Doncs, així adoren les ànimes dels enamorats en el brill silenciós de les mirades. I en brolla per fi una música animada, oh, meravella!, una paraula. Quina? Qualsevulla; però com que porta tota l'ànima del terrible silenci que l'ha infantada, sia quina sia, proveu de sotjar-ne el sentit; debades; no arribareu mai al fons, i us espantareu de l'infinit que porta en les entranyes.

Així parlen també els poetes. Són els enamorats de tot el del món, i també miren i s'estremeixen molt abans de parlar. Tot ho miren encantats i després es posen febreros i tanquen els ulls i parlen en la febre: llavors diuen alguna paraula creadora i, semblants a Déu en el primer dia de Gènesi, del caos en surt la llum.

I així la paraula del poeta surt amb ritme de so i de llum, amb el ritme únic de la bellesa creadora: aquest és l'encís diví dels vers, veritable llenguatge de l'home.

Diu Emerson: "No ha creat Déu les coses belles, sinó que la bellesa és la creadora de l'Univers". I així sembla que Déu crea en la paraula inspirada del poeta.

Mes, oblidats sovint de la divinitat del món, i per aparents necessitats de lo contingent, menyspreem el poeta xic o gros que hi ha en cadascú de nosaltres, i parlem interminablement sense inspiració, sense ritme, sense llum, sense música, i nostres paraules s'escorren insignificants i fatigoses, com planta que es dissipa en fulles innumbrables, ignorant la meravella de les flors que porta inexpressades en el seu si.

I vosaltres mateixos que sou anomenats sobre tots poetes, ¿quan serà que entrareu profundament en les vostres ànimes per a no sentir altra cosa que el ritme diví d'elles al vibrar en l'amor de les coses de la terra? ¿Quan serà que menyspreareu tot altre ritme i no parlareu sinó en paraules vives? Llavors sereu escoltats en l'encantament del sentit, i les vostres paraules misterioses crearan la vida veritable, i sereu uns màgics prodigiosos.

Que jo he vist que quan parreu oblidats del ritme buit de vostra vanitat corruptora i en tota la humilitat de la vostra ànima inspirada, jo he vist la gent que abans distretament us escoltaven, il·luminar-se d'ulls, inflamar-se de galtes, alenar amb les boques més que usualment obertes i somriure beatament entre llàgrimes rendint el cos per a ésser son esperit transportat a la divina esfera. He vist mirar-se uns amb altres, meravellats i ditxosos de veure's junts, redimits de tota contingència per l'encantament, que els era desconegut, de l'absoluta paraula; i repetir-se-la barbotejant amb veu trencada els uns als altres, i als de més enllà que no l'oïen; i de lluny u de més lluny tits els ulls anar-se girant il·luminats vers el poeta que parlava en la humilitat de la febre creadora; i en tots els ulls una gratitud amorosa com de criatura al seu creador. [...]